

VÁRMEGYEI KÖZÉLET

(SZOLNOK-DOBOKA)

SZOLNOK-DOBOKA VÁRMEGYEI POLITIKAI ÉS TÁRSADALMI HETILAP.

:: Megjelenik minden csütörtökön. ::
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Rákóczi-ház.
:: Kéziratokat nem adunk vissza. ::

Felelős szerkesztő:
Dr. BENE FERENC
ügyvéd.

— Előfizetési ára —
Egész évre 10 korona. Félévre 5 korona.
Egyes szám ára 20 fillér.

Egy hét.

— 1918 nov. 7.

A vélemények és kritikai méltatások helyett ezen a héten kizárólag a napi krónikák során akarjuk feljegyezni azt, amit ez a hét az ország történetébe és a vármegye sorsába bele irt. Soha nem ért, de még el sem képzelhető idők voltak e napok, amelyek évszázadokat döntöttek porba, a meglévő jelen roncsait is végleg romokká morzsolták, amely fölött ma már a fékevesztett, teljesen megőrült embertömegek szenvedélye, oktalan rablásban, emberölésben tombolja ki magát.

Ugyalászik nem volt elég a négy évi vérontás a frontokon, — most a nélkülözésekben, szenvedésekben éveken át sinylődő polgársága ugyalászik meg kell hozza rémületes véradóját.

Mintha egy vak, istencsapásszerű végzet nehezednék az emberiségre, most, akik eddig egymás mellett álltak, még azok is egymás életének, vagyonának esnek és pusztítanak.

Az új éra hajnala végtelen ködös és inkább szomorú, mint biztató.

Hisszük, hogy az egyébként testi javakban eddig sem szenvedő nép az első szenvedélyrohamokból felocsudik és a rend helyreáll.

Országok sorsa, világok elrendezkedése azután jön és nem tőlünk jön.

Alkotmányos és egyéb berendezkedések csak egy messze jövő álma.

Vajjon elérjük-e, hogy beleszenderedhessünk a csendes béke álomvilágába?

A hét története a következő:

Csütörtök.

Október 31-én, csütörtökön a vármegye bizottsága ülést tartott. Az ülést, melyen számosan jelentek meg báró Diószeghy Zsigmond főispán vezette. Az ülés azzal nyílt meg, hogy az állandó-választmány a dr. Bene Ferenc indítványa alapján az ország függetlenségét, az azonnali békekötést, a nemzetiségekkel megegyezést és a Nemzeti Tanács megalakítását kívánta. Dr. Torma Miklós kiegészítő indítványára a közgyűlés kimondotta, hogy csatlakozik a Nemzeti Tanácshoz és abban a törvényhatóságok számára részt és helyet kér. A lelkesen elfogadott határozatot a közgyűlés a kormányval és a Nemzeti tanáccsal azonnal sürgőnyileg közölni rendelte.

A közgyűlés ezután, amint azt lapunk más helyén tudatjuk, lanyhább érdeklődéssel folytatódott.

A levegő ugyanis ekkor már tele volt delejes feszültséggel valami nagy és váratlan esemény kicsattanásának várásában. A nap folyamán az utcát ideges tömegek tartották megszállva s az érkező újságárusokat, az újságos boltokat valósággal megostromolta. Esti órákra megérkezett a Károlyi-kormány megalakításának híre.

Péntek.

Az országos forradalom helyi hatásának legizgalmasabb napja 1918 november 1. volt. Pénteken reggel már szétszivárgott a hír, hogy a kormány a fegyverek azonnali letételére proklamációt intézett a katonasághoz. Dél előtt megérkeztek a lapok, melyek hírül adták a forradalom győzelmét. A Károlyi-kormány az eskü alóli feloldást is megkérte.

A péntek délelőtt egyben meghozta az első döbbenetes eseményt is. A kolozsváron állomásozó cs. és kir. 63. gyalogezred pótkeretének legénysége ugyanis, a kissé tárgytelenségben magyarázott szabadság alapján éjjel megrohanta a pótraktárakat s úgy ahogy volt fegyveresen megszállotta a vasutakat. A szamosvölgyi vonata két órát késett, mert ezen idő alatt sem sikerült a karhatalomnak a legénységet sem beszállítani, sem fegyvereit elszedni a kolozsvári pályaudvaron.

Ez a Kolozsvár—Dés közti utazás pokoli lövöldözés közt történt. A front mögötti vitézek egész uton lövöldöztek s induláskor izekre törték a kolozsvári vasúti étterem burtorzatát s elrabolták az összes ételnemüket.

A déli órákban a dési vasúti állomáson valóságos pergő tüzet rendeztek. A katonák

egy része itt elszéledt, más része tovább utazott Besztercze felé.

Erre a félelmes jelenségre Br. Diószeghy főispán a katonai parancsnoksággal azonnal érintkezésbe lépett, úgy, hogy a helyi pótzászlóalj keretében a fegyverek a legénységtől azonnal beszédettek.

Az egész izgalomban eltelt nap estéjén, úgy 8 óra tájban a villamos világítás hirtelen kialudt, mert a vonatról levegőbe lőtt golyók a vezetéket elszakították.

A sötétségre az utca népe azonnal tüntető körmenetbe verődött, ordítva bejárta a várost s csak akkor oszlott szét, amikor a vezetéket Knizsek igazgató a legnagyobb fáradtsággal helyreállította.

Az izgalmat keltő láрма elcsendesedése után úgy másfél órával, éjfél tájban a legrettenetesebb hatású éjszaka következett a városra. A barakokban elhelyezett 32. honvéd pótzászlóalj legénysége, ugyanis az éj beálltával megkezdte a hazaszéledést, először feltörte a kázinót, majd az altiszti konyha raktárait, azokat kirabolta, a bort és szeszt megitta s az így berugott csapatrészek irtózatossá válva lövöldözés közben, levonultak a honv. laktanya elé, oda betörték és a raktárakat feltörték, kirabolták; ujjukba öltöztek, cipőket, felszereléseket szétosztották, az élelmi raktárakat feltörték, elosztották, végül a tiszt étkező borait is mind megitták.

Ekkor aztán felfeszítették a fegyverraktár vasajtait is és onnan kihordani kezdték a fegyvert, löszert, kézigranátot, világítórevolvereket és aztán elszéledtek a városban folytonos és rettenetes lövöldözés között. A rendellenes főtámadás a baraktól le a Rózsa-utcán, Erzsébet-uton, a laktanyától a Kossuth L.-utcán, a Bethlen Gábor-utcán, a Tanya-utcán a vashidig és a kórháztól a vasutig.

A lakosság a legnagyobb remegéssel érte meg a reggelt. Már a kora reggeli órákban a polgárságot és katonai parancsnokságokat Illosvay polgármester érkezkéltre hívta.

Délelőtt tíz órára közel 300 egyén, jórészt tisztviselők, tanárok, diákok és kereskedők jelentkeztek polgárőrségi szolgálatra s a fogadalmat Dr. Bene Ferenc felhívására letették.

Innen azonnal levonultak a laktanyába a hol Hauser Sándor ezredes felügyeletével. Papp Dezső százados déli egy órára felfegyverezte, 10 csapatba osztotta a polgárőröket s mindeniket megerősítette 12 tényleges katonával és tisztek vezetése alá helyezte.

Az így csapatokba rendezett osztagok felvonultak a városba, elhelyezkedtek a városháza, a csendőrlaktanya, a honvédlaktanya és a törvényszéki épület helyiségeiben s

azonnal felállítva a telefonhálózatot, megkezdették a szolgálatot. Ez az erélyes és gyors intézkedés, a polgárság, a *tényleges tisztek* és önkéntesek lelkes szolgálata, egy csapatra helyreállította a rendet és egyelőre biztosította a város nyugalma.

Vasárnap.

A szamosvölgyi vasút vonalain azonban egyre sűrűbben érkeztek a sok ezer katonával megrakott vonatok. Kiéhezett, harctéri vad szenvedélyű, felfegyverzett katona-csapatok érkeztek a dési állomásra, ahol a vonatok órákig álltak. Az őrségek és a csendőrség sok ízben alig tudták visszatartani a katona-tömegeket a városba való berohanástól. Különösen néhány félelmes nehéz éjszaka mult el így, miközben a tiszteken, az önkénteseken kívül, az egész vasut külső és belső személyzete óriási és emberfeletti munkát végzett. A központi ügyeleti szolgálatot dr. Gogomán Antal, Knizsek Károly, dr. Lám Károly, dr. Bene Ferenc idegfeszítő munkával látták el.

Vasárnap a katonaság jelentkezett az eskü letételére. Erre, a vasárnap délután 2 órára meghirdetett népgyűlésen megalakult a Dési Magyar Nemzeti Tanács.

Előzetesen felkértek a román nemzetiségű polgárok is a részvételre s ezek köldöttsége a délutáni népgyűlés előtt megjelent a városházán.

Dr. Miksa Livius a román Nemzeti Tanács vármegyei elnöke, — akit később nagyobb kísérettel követtek dr. Mihályi Tivadar és dr. Vajda Sándor is, — kijelentette, hogy minden politikai vonatkozás nélkül a személyes és vagyonszükség tekintetében a legnagyobb készséggel összműködnek, mindennemű politikai vonatkozású ügyben és dologban nyilatkozatot nem tesznek, mert ők az országos román Nemzeti Tanács határozatát fogják követni.

Miután biztosítást kaptak, hogy a Nemzeti Tanács ezuttal a közbiztonságot intézi, jelen voltak a népgyűlés lefolyásánál.

A Dési Magyar Nemzeti Tanács megalakult a következők:

Elnök: Dr. Gogomán Antal.
Alelnök: Dr. Klein Miksa.
Titkár: K. Weress Jenő,
Dr. Hegyi Zoltán.

Bizottsági tagok:

Dr. Bene Ferenc
Ilosvay Jenő
Almássy Samu
Urbán Péter
Váradi Károly
Nagy Imre
Pap Aurél
Basa Béla
Csekme János
Székely Dénes
Móricz Sándor
Rozenberg Zsigmond
Knizsek Károly
Dr. Hirsch József
Weinberger Samu
és az összes hivatalfőnökök.

Ezután szólt a néphez dr. Gogomán Antal elnök, kívánatra dr. Miksa Livius, dr. Mihályi Tivadar, majd a dr. Klein Miksa, akinek előmondása után a piactéren felsorakozott tisztikar és honvéd legénység mintegy 250 fő az esküt letette. A Nemzeti Tanács ezután összeült és a bizottságok működésüket megkezdették.

Hétfő.

Hétfőre azonban a nyolc járásból álló vármegye minden részéről érkezni kezdtek a megdöbbentő hírek a rablásokról, fosztogatásokról úgy, hogy azonnal szükségessé vált a vármegyei Nemzeti Tanács megalakítása.

Gajzágó László alispán össze is hívta a vármegye bizottsági tagjait értekezletre, amely 5-én kedden össze is ült. Addig az összes ügyeket a város intézte.

Kedden.

November hó 5-én délután nagy látogatottság mellett megalakult a Szolnok-Doboka-vármegyei Nemzeti Tanács.

A gyűlésen mint meghívottak jelen voltak a Román Nemzeti Tanács kiküldöttei. Felszólaltak: Gajzágó László alispán, Sterba Dezső, dr. Bene Ferenc. A románok részéről deklarációt tett itt is dr. Miksa Livius, dr. Boka József és felszólalt a kolozsvári kiküldött, dr. Zsurzs ügyvéd is.

A Vármegyei Nemzeti Tanács a következően alakult meg: Elnök: dr. Torma Miklós. Társelnökök: Gajzágó László és dr. Bene Ferenc. Tagok: A vármegye és a város lakóiból mintegy 80 egyén.

A tanács megbeszélte a teendőket és a katonai erő szervezését s annak kivételével az elnökséget bízta meg.

Szerdán.

A délelőtti órákban a Vármegyei Tanács újból ülést tartott és a következő alosztályokat alakította meg:

1. **Karhatalmi Tanács:** Elnök Almásy Samu. Tagok: Jaczkovics Iván, dr. Hirsch József, dr. Schilling Dezső, dr. Lám Károly, Almásy Dezső, Knizsek Károly, Móricz Sándor, dr. Gogomán Antal, dr. Heigel József vármegyei aljegyző, Simó Lajos, Biró József, dr. Hegyi Zoltán. A román Nemzeti Tanács ezen karhatalmi Tanács állandó szolgálatához szintén fog tagokat kiküldeni. Karhatalmi Tanács teendője, hogy állandó szolgálatot tart éjjel-nappal és tagjai egyhuzamban hat órát teljesítenek központi szolgálatot a vármegyeházán, a közlélmzési irodában. Teendőjük az, hogy a vármegye összes pontjairól bejövő jelentéseket fölveszik. A csapat és személyszállító vonatok végállomásról való indulását, Déstre érkezését nyilvántartják, szóbeli jelentéseket felvesznek, minden történő eseményről s a felmerülő intézkedéseket lehetőleg közvetlenül megteszik, a nemzetőrségi parancsnokságokkal közlik, a csendőrségi, vagy városi őrség vezetését az intézkedésekre megkeresik, a mennyiben vidékre karhatalmi kirendeltség szükséges, a Katona Tanácsot megkeresik.

2. **Katona Tanács:** A Katona Tanács tagjai Hauser Sándor ezredes, Görgey Lajos őrnagy, Papp Dezső százados, Tory Kálmán százados, Wass György főhadnagy, továbbá dr. Demeter György, dr. Bene Ferenc, dr. Heigel Béla és Kacskovics Mihály. A román Nemzeti Tanács minden esetben ugyancsak két katona tagot küld ki az érint-

kezésre és a közös határozatok meghozatalára. A Katona Tanács a Vármegyei Nemzeti Tanácsnak legfontosabb és legfelelősségteljesebb szerve. Mindig csupán négy taggal határoz, amelyből kettőt a Vármegyei Magyar Nemzeti Tanács, kettőt pedig a román Nemzeti Tanács küld ki. A Katona Tanács a nemzetőrséget szervezi és tudomásul veszi, hogy a román Nemzeti Tanács külön helyiségben saját színei alatt ugyancsak nemzetőrséget állít fel. A Katona Tanács közös megbeszéléssel nyilvántartja a rendelkezésre álló nemzeti őrségi fegyveres erőt, rendelkezik annak hová indításáról, szükség esetén járási székhelyeken is szervez ilyen nemzetőrségi karhatalmi erőt. Természetesen gondoskodik csapatok ellátásáról és felelősség mellett való felfegyverzéséről.

3. **Közlélmzési Tanács:** Elnök: Gajzágó Vilmos. Tagok: Dr. Bene Ferenc, Bod Gyula, Knizsek Károly, Weinberger Samu, dr. Hegyi Zoltán, dr. Kiss János, Ment Béla, Jakobi Márton, Krémer Samu, Rosenberg Zsigmond, Ferenczy Endre. A Közlélmzési Tanács feladata az egész vármegyének és a két városnak akadálytalan lélmzését biztosítani, ezenkívül és elsősorban az átvonuló katonaság lélmzésének zavartalan fentartásáról is gondoskodni. A Román Nemzeti Tanács ide is tagokat küld.

4. **Közigazgatási Tanács:** Elnök: Gajzágó László. Tagok: Veress Jenő városi tanácsos, Ferenczy Endre, Nagy Imre, Kühbacher Ferenc, Sterba Dezső, Szathmáry Károly. A Közigazgatási Tanács feladata a közigazgatás szerveinek funkcióját helyreállítani. Az önkéntesen, avagy terror következtében eltávozott községi és közigazgatási alkalmazottak pótlása, helyettesítése, kicserélése, szóval mindazon intézkedések megtétele, mely az egész vármegye végrehajtó hatalmának gyakorlására szükségesek.

5. **Sajtó Tanács:** Tagja és vezetője: Dr. Lám Károly, valamint a Román Nemzeti Tanács által megnevezendő tag.

Csütörtök.

Csütörtökön reggel a Katona Tanács ülést tartott. Kimondotta, hogy egy állomásparancsnok vezetése alatt, külön román és külön magyar katonai nemzetőrséget szervez saját tisztjei alatt. Elhatározta a katonai javak átvételét s azt még aznap foganatosította is.

Délre megjött a Láng Gyula ezredes állomásparancsnoki kinevezése. A honvédség részéről a *tényleges tisztek* és jelentkező katonák Görgey Lajos őrnagy parancsnoksága alá gyűlekeztek a laktanyába. A román nemzeti legénység a méntelep kaszárnyába a dr. Mezei János hadnagy és dr. Boka József főhadnagy vezetése alatt sorakozott és azonnal megkezdte a rendelkezésre álló erővel a megye nyugalmaának biztosítását.

*

Ez lázas gyorsasággal papírra vetett története a hétnek.

Jövőre adjuk a többi.

Kladja a Vármegyei Közélet szerkesztősége.

**A Demeter és Kiss nyomdába
egy könyvkötő tanuló és
egy gépleány felvétetik.**